

ről beszél, ti. a kommunikáció exponenciális fejlődéséről, amely nélkül modernizáció el sem képzelhető.

A *Változatok a modernizációra* a legvaskosabb és legkonzisztensebb tömb. Tizenkét írása egytől egyig nagy alkotók életét és művét vizsgálja, s általuk (mint jó irodalomtörténészhez illik) az egész kort, a kortársak mellékboldogóit, akik maguk is bolygóvá válnak esetleg: Kosztolányi csupán mellékboldogó a Csáth- és az Ady-szövegben, de egy írásban már ő maga ragyog. Végül *Az utótörténethez* három tanulmánya továbbviszi a modernizáció kérdését, és a Gyarmati Fanni naplójáról szóló elemzéssel le is zárja.

Az alcím: *Fragmentumok és vázlatok*, ez azonban kizárólag Lengyel András mindig magasabbra-elvének tükrében érthető. Igaz, a szerző azt is elmagyarázza, miért nem fog Ignotus-monográfiát írni, de ha a szövegek már többször említett alaposságát s ugyanakkor a mindent átfogó tekintetet vesszük számításba, no meg azt, hogy a kötet elolvasása után egy egész panoráma tárul a szemünk elé, akkor vitatkoznunk kell a szerény megjelöléssel.

A Quintus Kiadó fel nem tüntetett szerkesztője kiváló munkát végzett, a törledő azonban nagyobbra is vehette volna a betűt. A lapozgatás, olvasás, visszavisszatérés rendkívül szembgyöttrő kín.

KINDE-KÉPEK LELTÁRA

Demeter Zsuzsa: *Szandra May a hóhullásban.*

Kinde Annamária költészete

■ Új kismonográfiásorozat körvonalalozódik a marosvásárhelyi Lector Kiadó gondozásában, amelyik a kétezres évek első felében indult, majd elakadt *Kriterion Közelképek* betöltetlenül maradt helyét veheti át a jövőben. Demeter Zsuzsa Kinde-kismonográfiája és Demény Péter esszéje a Bánffy Miklós-prózáról (*A kínéletlen látás*, 2018), a sorozat eddigi két darabja egyaránt műközpontú olvasatot nyújtanak. Abból a bevezető-jellegből indulnak ki tehát, ami a kismonográfia műfajának eleve sajátja. Nem az egyes szerzőkre vonatkozó szakirodalom teljes körű feldolgozása, és nem is a tágas kontextualizálás válik fontossá, hanem az élményszerű találkozás a művekkel, illetve egy-egy vezérfonal végigkövetése az életműben.

Kinde Annamária életművének 2014-es lezárulása mintegy ki is jelöli a visszatekintés távlatát – sokféle kérdés felvethető ugyanakkor ennek kapcsán: akár az is, hogy megkapta-e Kinde költészete mint önálló entitás azt a figyelmet a recepcióban, amit megérdemelt; de kérdezhetjük azt is, hogy mi őrizhető meg egy-egy gene-

ráció, egy-egy korszak világából az irodalomtörténeti emlékezetben – hogy az 1985-ös *Alapművelet* című versantológia huszonöt szerzőjéből vajon csupán esztétikai vagy egyéb okokból bontakoztatta ki alig néhány költő – köztük épp Kinde Annamária, Egyed Emese és Tompa Gábor – saját munkásságát szélesebb körben is jegyzett életművé? Kinde, akit 1956-os születésű lévén alig pár év választ el a harmadik Forrás-nemzedék fontosabb szerzőinek korszályától (Szócs Gézátlól [1953], Egyed Pétertől [1954], Cselényi Bélától [1955] vagy Kőrössi P. Józseftől [1953] stb.) nem illeszkedik ugyan szorosan ehhez a társasághoz, de éppen az utóbbi évek kutatásai révén (főleg Paulik Hilda munkái nyomán) bontakozik ki Kindének ugyanazon, beatzene és Szent Anna-tó életérzés által fémjelvezhető vonulatához való kapcsolhatósága a Garabonciás együttes dalszövegírójaként, amelyhez Egyed Péter és más nemzedéktársak is tartoztak. A másik szál, amellyel Kinde a harmadik Forrás-nemzedékhez kapcsolható, a nagyváradi Ady Kör, amely Kőrössi P. József munkája eredmé-

nyeképpen szorosan együttműködött a harmadik Forrás-nemzedék városokon átívelő hálózataival. Kőrössi P. József később, a rendszerváltás után is sokat tett Kinde bekapcsolásáért az összmagyar irodalom vérkeringésébe, többek között a Noran Kiadó 2003-as reprezentatív kiadványában, a *Költők könyvében* történő szerepeltetéssel.

Ilyen értelemben Demeter Zsuzsa kismonográfiája önkorlátozó: az irodalomtörténeti-kontextuális szempontot csak minimális mértékben működteti, a recepciótörténeti időrendeket, irányzati kontextusokat pedig érezhetően nem uralja teljes mértékben. A kontextualizálás visszafogása természetesen vállalható irány, hiszen így jóval nagyobb hangsúly esik a költészet belüli motívumok párbeszédére, ezek időben történő árnyalódására. Később, másutt elvégzendő feladattá válik viszont ezáltal a költészet be- vagy visszaillesztése azokba az intézményi-történeti-szemléleti kontextusokba, amelyekhez köze van. Kinde például termékeny kulturális publicista volt, ankétok, jól előkészített interjúk kezdeményezője – arról, hogy versei háttérben milyen kultúrákép húzódik meg, nyilván ezekből az anyagokból is sokat meg lehetne tudni, ahogy szerkesztői-szervezői munkássága nyomán is.

Lássuk tehát, mit nyújt pozitív értelemben Demeter Zsuzsa könyve. Attól az észrevételtől indulva, hogy a kortársi kritikák gyakran az egyes kötetek verseinek sokféleségéről beszéltek, a lezárult életmű távlatát, az egymásra épülő kötetek logikáját figyelve a koherenciát fellelő értelmezés feladatát tűzi ki maga elé: „Ha viszont vesszük a fáradságot, s megpróbáljuk értelmezni ezt a sokféle ágazó, motívumokban tobzódó költészetet, a végső, sok apró részből összeálló kép semmi mással össze nem téveszthető lírát mutat, amelynek megvannak a maga belső törvényszerűségei, a teljes életművön végighúzó metaforakészlete, motívikája, láthatjuk a főszereplők sorsának alakulását, szabadságkeresésük eredményét – s ezt a végső képet a »gyász zörejének hangjai« nem módosítják lényegesen, inkább hitelesítik.” (11.) Ennek a motívumhálónak a lekerekítésében nyilván a monográfus segítségére vannak a *Rózsavér* (2009), illetve *Szandra May és*

Tom Vanguard igaz története (2010) című kötetek, amelyekben sok elem helye leltisztulni látszik – különösen a Kinde-alteregők státusa, identitása, poétikai szerepe. Természetesen a *Húzódhatsz közelebb* (2013) szerkezete is lényeges fogódzó, amelyik másképpen ugyan, de szintén összegző kötet lett.

Demeter Zsuzsa vitába száll ugyan egy-egy korabeli kritika elszigetelt megjegyzésével, de azokkal szembe voltaképpen azt a víziót állítja, hogy az életművet egészében szemlélve minden megtalálja a maga helyét, hogy az egymásra következő kötetek mintegy maguk válaszolják meg a kritikusi kérdéseket, amelyek egy-egy kötet jellegzetességei kapcsán fogalmazódtak meg. A legtöbb kortársi kritikát egyetértőleg idézi, a hangnemet, motívumokat, témákat illetően nagy arányban relevánsnak tartja őket.

A kismonográfiában elvégzett munkát méltányolva és műközpontú összefoglalóként kiváló bevezetést nyújtó jellegét kiemelve azt tartom még fontosnak hangsúlyozni, hogy az a fajta igény, amelyet Demeter Zsuzsa az egyes kötetek olvasását tekintve fogalmaz meg, hogy tudniillik azokat az életmű tágasabb szöveg- és motívumkörnyezete felől kell olvasni ahhoz, hogy megbízhatóan értelmezhesük és értékelhesük őket, további konklúziókhoz vezethet. Mi történik, ha a tágasabb szövegkörnyezetbe Kinde más műfajokban írt szövegeit is beleértjük? Vajon mi történik, ha a *Szandra May a zombigyárban* című, emlékezetes vers releváns kontextusaként tekintünk a vele egyazon időszakban készült publicisztikákra és a kiadványokra, amelyeknek szerkesztésében Kinde akkortájt részt vett?

Addig is vegyük észre, hogy Kinde Annamária, a költő és dalszövegíró ezzel a kismonográfiával újlag és nagyobb súllyal érkezett meg azokba a terekbe, ahol további szellemi társakat remélt (Marosvásárhelyre, Kolozsvárra), anélkül, hogy Nagyvárad központi szerepe az életmű formálódásában egy pillanatig is megkérdőjeleződött volna. Így talán minden kicsit otthonosabb.